

Bijen en paddestoelen doen hun intrede op boomkwekerijen

Meer natuur op het platteland en dus ook op boomkwekerijen. Dit doel heeft de overheid zich voor de komende jaren gesteld. Vandaar dat PPO Sector Bomen al enige tijd onderzoekt hoe boomkwekerijen hieraan kunnen bijdragen. Het nieuwste onderzoek 'Natuurbreed: multifunctionele bedrijfssystemen' richt zich op de inzet van bijen, hommels en eetbare paddestoelen op boomkwekerijen.

De burger wil meer natuur op het platteland, en boeren en tuinders moeten hiervoor gaan zorgen. Dat is momenteel de trend, die ook in het overheidsbeleid voor de komende jaren terug is te vinden. De agrarische sector is inmiddels ingesprongen op deze ontwikkeling. Via verschillende onderzoeksprojecten probeert de sector in beeld te brengen waar voor ondernemers de kansen liggen op 'natuurgebied'.

Jongste loot aan de tak van onderzoeksprojecten die het aspect natuur onder de loep nemen is het PPO-project 'Natuurbreed: multifunctionele bedrijfssystemen'. Deze multifunctionele systemen zijn bedrijfsvoeringen waarbij een ondernemer niet enkel één kerntaak uitoefent – zoals boomteelt – maar ook nevenactiviteiten ontplooit die inspringen op maatschappelijke wensen of een aar-

dige bijverdienste opleveren. Zo'n nevenactiviteit is het houden van bijen en/of het telen van eetbare paddestoelen. Dit is één van de onderdelen waaraan binnen 'Natuurbreed: multifunctionele bedrijfssystemen' aandacht wordt besteed. PPO is dit onderzoek 1 april gestart. Het project, dat wordt gesubsidieerd door het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), beslaat de sectoren boomteelt, akkerbouw, paddestoelen, fruitteelt, bijen en bollen. Voor de boomteelt biedt dit project diverse aanknopingspunten.

Bijen en hommels

Met name honingbijen kunnen voor boomkwekers interessant zijn. Bijen kunnen een belangrijke rol spelen bij de bestuiving van boomkwekerijproducten

waarvan de sierwaarde wordt bepaald door de vruchten, zoals bij de teelt van snijheesters met bessen. In principe kunnen de vrouwelijke bloemen door de wind worden bestoven, maar er zijn genoeg gewassen die door insecten als bijen bezocht worden.

Natuurlijk gaat het te ver om boomkwekers om te scholen tot imkers. Voor sommige kwekers kan op dit gebied echter best een kans liggen, te meer omdat Nederland 90% van de totale honingconsumptie moet importeren.

Overigens is het in de glastuinbouw al min of meer gemeengoed dat bijen en hommels worden ingezet om bestuiving en dus vruchtzetting bij onder andere tomaat te stimuleren. Momenteel wordt onderzocht of bijen ook nuttig kunnen zijn voor de bestuiving van paprika. Dit is van belang omdat veel mensen allergisch zijn voor paprikastuifmeel.

Voor meer informatie over het inzetten van bijen: PPO Sector Bijen in Hilvarenbeek, telefoon (013) 5833340.

In Nederland komen ongeveer 300 soorten bijen en hommels voor. Honingbijen verzamelen nectar en stuifmeel van bloemen voor eigen gebruik. Bij het verzamelen blijft er stuifmeel aan de insecten hangen, dat vervolgens terecht komt op de daarna bevroegen planten. Zo dra-

gen de bijen bij aan de bestuiving en de toekomstige vruchtzetting.

Het bijenseizoen loopt van februari tot augustus, afhankelijk van de bloei van de planten waarvan de bijen stuifmeel verzamelen. Zo vliegen ze bijvoorbeeld in het voorjaar vooral op de hazelaar en els, bezoeken ze vervolgens op wilgen en populieren, later op esdoorn en linde en ten slotte op de heide.

Honingbijen kennen ingewikkelde communicatiestructuren om elkaar bijvoorbeeld duidelijk te maken waar nectar en stuifmeel is te vinden.

Eetbare paddestoelen

Door eetbare paddestoelen (bospaddestoelen) te telen in houtwallen kunnen kwekers hun bedrijfsvoering verbreden. Het gaat dan om soorten als de cantharel en kastanjeboleet. Eetbare truffels komen in ons land niet voor.

De teeltmogelijkheden van eetbare paddestoelen zijn sterk afhankelijk van klimaatsfactoren als temperatuur en vochtigheid. De aanwezigheid van vruchtlichamen (fructificatie) kan echter worden gestimuleerd door te beschaduen en te beregenen. Ook zouden kwekers in hun houtwallen boomsoorten kunnen aanplanten die met het gewenste

Foto: PPO Sector Bijen, Hilvarenbeek

In de teelt van snijheesters met bessen kunnen honingbijen voor de bestuiving zorgen. De kweker kan de honing verkopen aan particulieren.

Foto: PPO Sector Paddestoelen, Horst-America

Eetbare paddestoelen, zoals de hier afgebeelde cantharel, kunnen op een boomkwekerij worden gekweekt als nevenactiviteit.

type paddestoel worden geassocieerd.

Tot nu toe staat het onderzoek naar eetbare paddestoelen nog in de kinderschoenen. Toch zouden boomkwekers er op de lange duur hun voordeel mee kunnen doen. Momenteel lopen er projecten in Horst-America en in de Achterhoek.

Voor meer informatie over eetbare paddestoelen: PPO Sector Paddestoelen in Horst-America, telefoon (077) 464 75 75.

De bekendste eetbare paddestoelen zijn de zogeheten saprofieten, paddestoelen die leven van dood organisch materiaal. Voorbeelden zijn: de champignon, oesterzwam, bundelzwam en shii-take. Deze soorten zijn volop in de winkel te koop. Daarnaast zijn er ook parasitaire paddestoelen die leven van levend orga-

nisch materiaal, zoals de honingzwam op eik en de wortelzwam op vooral naaldbomen (in 15% van de gevallen komen deze ook voor op soorten als berk en lijsterbes).

Ten slotte bestaan er ook mycorrhizae. Deze paddestoelen leven in symbiose met de wortels van bomen. Van de 3.500 soorten paddestoelen in ons land behoort ongeveer een kwart tot deze groep. Mycorrhizae worden in landen als Polen en Duitsland volop door de consument verzameld en gegeten. Het verzamelen van paddestoelen is in Nederland echter niet toegestaan.

Wouter Schuring W. Schuring is gewasonderzoeker Siergewassen bij PPO Sector Bomen in Boskoop, telefoon (0172) 23 67 40.

Alle natuurprojecten op een rij

Op dit moment lopen in de agrarische sector diverse onderzoeks- en demonstratieprojecten die geheel of gedeeltelijk aandacht besteden aan de mogelijkheden van natuurbeheer en het 'maken' van natuur. De volgende projecten zijn voor de boomteelt van belang:

'NATUURBREED: MULTIFUNCTIONELE BEDRIJFSSYSTEMEN'

Financier: ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.
Sector: boomteelt, akkerbouw, bloembollenteelt en vollegrondsgroenteteelt.

Locatie: regio Opheusden.

Looptijd: 2002 tot en met 2005 (evaluatie in 2003, mogelijkheid tot stopzetting).

Doel: Het maken van natuurplannen. Anders dan bij 'Telen met toekomst' gaat in dit project het maken van natuurplannen veel verder. Er worden meer factoren bij betrokken en er wordt gezocht naar wetenschappelijke onderbouwing van bepaalde aannames. De

onderzoekers willen over een aantal jaar hierover een cd-rom uitgeven. Hiermee moet een kweker binnen twee tot drie dagen zelfstandig een goed doortimmerd natuurplan kunnen opstellen voor zijn bedrijf, zonder dat hij hiervoor veel van natuur hoeft af te weten. In tegenstelling tot 'Telen met toekomst' moeten de kwekers die aan het project willen meedoen ook daadwerkelijk overgaan tot het uitvoeren van de natuurplannen. Om die reden krijgen zij, naast het natuurplan en de begeleiding bij het opstellen daarvan, een kleine vergoeding voor de gemaakte kosten.

'TELEN MET TOEKOMST'

Financier: ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

Sector: boomteelt, akkerbouw, bloembollenteelt en vollegrondsgroenteteelt.

Locatie: landelijk (boomteeltproject in regio Noord-Limburg).

Looptijd: 2000 tot en met 2004.

Doel: oplossingen zoeken voor de stikstof- en fosfaatproblematiek. Als tweede doel staat gewasbescherming op het programma. Daarnaast besteedt het project aandacht aan water, energie en natuur.

'NATUURVRIENDELIJKE OEVERS'

Financier: ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Sector: boomteelt.

Locatie: Boskoop.

Looptijd: 2000 tot en met 2005.

Doel: zoeken naar natuurvriendelijke oevertypen die goed inpasbaar zijn in de Boskoopse bedrijfssituatie. Sinds de start van het project is er aandacht besteed aan de bedrijfseconomische kant van de zaak en aan het optreden van muskusratten. De onderzoekers richten zich nu op het monitoren van de vegetatieontwikkeling. Verder zullen er waarschijnlijk waarnemingen worden gedaan naar dagvlinders en libellen, volgens de systematiek van de Vlinderstichting. Ook zullen de onderzoekers de veronkruiding vanuit de oeverranden van de teeltpercelen te bestuderen. Inmiddels is de blaartrekkende boterbloem vrijwel verdwenen uit de oe-

vers. Daarvoor in de plaats zijn nu ruimschoots diverse soorten tandzaad aanwezig. Hiervan is bekend dat het kan groeien op bemeste zwarte grond. Verder wordt overwogen driftproeven te doen. Een goede studie bij PPO Sector Fruit wijst uit dat vooral rietkragen verwaaiing van bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater kunnen beperken. Er zijn daarbij wel verschillen tussen zomer en winter. 's Winters is de emissiereductie minder. De spuitvloeistoffen komen dan niet direct in het oppervlaktewater, maar worden afgevangen door de rietstengels, waar de middelen kunnen ontbinden onder invloed van het (UV-)zonlicht. De precieze omvang van deze ontbinding door het zonlicht is nog punt van onderzoek. Informatie over de driftreductie van rietkragen is te verkrijgen bij: PPO Sector Fruit in Randwijk, telefoon (0488) 473700.